

d ů v o d ů:

Se stanoviska žalovaného šlo zajisté o opatření rakouské — cizozemské — valuty prodejem československých korun v cizině. Takového opatřování cizozemských valut bylo dle Šu 18 tehdy platného nařízení vlády republiky Československé ze dne 28. listopadu 1919, čís. 644 sb. z. a n. dovoleno jen se svolením Bankovního úřadu, jinými slovy: bez svolení Bankovního úřadu bylo opatřování cizozemských valut prodejem československých korun v cizině zakázáno. Na přestoupení zákazu, ano i na pokus přestupku a spolupůsobení při něm byly v Šu 21 téhož nařízení stanoveny přísné tresty. Poněvadž jest dále zjištěno, že Bankovní úřad nedal žalovanému potřebného svolení, jde o obchod, přičítící se zákonnému zakazu, tudíž o obchod dle Šu 879 obč. zák. ničí. Z nicotného obchodu nemohou strany odvoditi žádných důsledků právních, a to ani nároku na plnění, ani nároku na náhradu škody pro neplnění bez ohledu na to, zda nebylo plněno vinou či bez zavinění některé ze stran, což nutno zvláště zdůrazniti proti vývodům dovolatelky. Bankovní úřad ministerstva financí v Praze na soudní dotaz ovšem sdělil, že dle jeho mínění pro platnost obchodu po stránce soukromoprávní není rozhodným, zda obchod odporoval předpisům dotčeného nařízení, poněvadž výslovný opačný předpis byl při redakci nařízení vynechán; opačný názor vedl by také k nejistotě právní v bankovním obchodě, zejména ve styku s cizozemskými firmami, a odporoval by i slušnosti, ježto by byla možnost, aby se strana, pro kterou se obchod během doby stal nevýhodným, odvolávala na přestoupení předpisů onoho nařízení, která jsou ostatně rázu pořádkového (policejního) a aby vymohla si neplatnost obchodu, třebaže sama též přestoupila příslušné předpisy a jest dle nich trestnou. Než vším právem Bankovní úřad dodal, že projevuje svůj názor s výhradou, že právní posuzování věci přísluší soudům. Dovolací soud pak nemůže se spřáteliti s projeveným názorem. Že byla vynechána sankce neplatnosti (nicotnosti), lze vysvětliti také tím, že se vzhledem k jasnému a přesnému doslovu Šu 879 obč. zák. rozuměla sama sebou, a úvahy účelnosti (právní jistoty) a slušnosti musí ustoupiti přesným předpisům zákona. Nesejde na tom, zda prodej československých korun v cizině byl uskutečněn (na burse nebo mimo bursu). Kupní, vlastně směnná smlouva přišla k místu již srovnalou vůlí stran (§§ 1045, 1053, 861 obč. zák.); ostatně byl dle čtvrtého odstavce Šu 21 nařízení ze dne 28. listopadu 1919, čís. 644 sb. z. a n. již pokus přestoupení předpisu Šu 18 trestným a spadal proto pod § 879 obč. zák. Neprávem tedy dovolatelka tvrdí, že se na tento případ nehodí rozhodnutí čís. 1585 sb. n. s. (srv. čís. 2496 téže sbírky). S tohoto právního hlediska nezáleží na tom, zda československé koruny měly zůstat v tuzemsku, či zda měly do Rakouska býti vyvezeny (§ 13 dotč. nař.), neboť ničí byl obchod již proto, že se přičil předpisům Šu 18 devisového nařízení.

Čís. 4713.

Promlčecí lhůta Šu 19 pojišťovacího zákona nevztahuje se na doplacení t. zv. premiového rabatu.

Předpis Šu 23 (5) poj. zák. dosud neplatí.

Ustanovení pojišťovacích podmínek, že »v případě zrušení pojišťovací smlouvy vrátí se premie v poměru doby, počínajíc od zrušení smlouvy a p ř i t o m se za základ položí onen peníz, který se podává za jeden pojišťovací rok po srážce slevy, která při počátku pojištění snad pro víceletou smluvní dobu byla poskytnuta,« upravuje jen povinnost pojistitelovu vrátiti premii, která byla zaplacená i pro dobu po zrušení smlouvy a to v poměru dob uplynulých před zrušením a po zrušení smlouvy. Za základ p ř i t o m se bere peníz roční premie, ale nikoliv plný, nýbrž zmenšený o slevu, která snad při počátku pojištění s ohledem na víceletou pojistnou dobu byla poskytnuta. Pojistník jest povinen (čl. 278 obch. zák.) při předčasném rozvázání pojišťovací smlouvy doplatiti povolenou jemu slevu dobovou.

(Rozh. ze dne 18. února 1925, Rv II 836, 24.)

Žalovaná společnost byla pojištěna u žalující pojišťovny na 10 let, vypověděla však pojistky předčasně. Ježto při pojištění na 10 let byl žalobkyni poskytnut žalované t. zv. dlouhodobý rabat, domáhala se žalobkyně na žalované vrácení slevy, jež jí byla oním dlouhodobým rabatem poskytnuta. Proti žalobě namítla žalovaná jednak, že žalobní nárok jest promlčen vzhledem k předpisu Šu 5 poj. podmínek, jednak, že není v pojišťovacích podmínkách ustanovení, jež by ukládalo žalované povinnost, vrátiti slevu žalobkyni jí dobrovolně poskytnutou. P r o c e s n i s o u d p r v é s t o l i c e uznal podle žaloby a odpověděl k námitkám žalované v d ů v o d e c h: Neodůvodněnou jest námitka promlčení žalobního nároku. Ustanovení Šu 5 odstavec šestý poj. podm. vztahuje se výhradně na »Versicherungsentgelt«, tedy to, co pojištěnec dle smlouvy jest povinen plniti jako úplatu za závazky převzaté žalující společností. Předmětem nynější obmezené žalobní žádosti jest však toliko nárok na vrácení původně povolené slevy za dlouholeté pojištění. Tento nárok vznikl dle souhlasného přednesu stran teprve dnem 25. května 1923, kterýmž dnem veškeré pojišťovací smlouvy v žalobě uvedené byly vypovězeny. Nejedná se tedy o pojišťovací úplatu (Versicherungsentgelt) a, i kdyby se o ni jednalo, mohla by jednorozhodně lhůta promlčecí běžeti teprve ode dne 25. května 1923, jakožto dne splatnosti. Ve věci samé má soud dle obsahu předložených opisů jednotlivých pojistek a na základě znaleckého posudku za prokázáno, že se jednalo veskrz o slevy z pojistného, jež povoleny byly žalovanému jen vzhledem k uzavření dlouholeté smlouvy pojišťovací. Dle Šu 19 podmínek pojišťovacích jest žalobkyně povinna v případě zrušení smlouvy pojišťovací vrátiti pojištěnci onu částku již zaplacené premie, která připadá na dobu od zrušení smlouvy až do konce pojistného roku. Při tom bere se za základ onen obnos, který se podává za jeden rok pojišťovací po srážce oné slevy, která případně povolena byla na počátku pojišťovací smlouvy za víceleté pojištění. Jinými slovy žalobkyně jest povinna vrátiti pojištěnci z celoroční premie částku, připadající na dobu od zrušení smlouvy, zároveň však oprávněna sraziti si celkovou slevu za dlouholeté pojištění, kterou povolila při počátku pojišťovací smlouvy. Již dle tohoto ustano-

vení smluvního byla by tedy žalobkyně oprávněna, nemohouc si povolené slevy sraziti z premií (poněvadž ty nebyly zaplacený) požadovati nejen zaplacení premií (částky jich) až do dne zrušení smlouvy, nýbrž také vrácení oněch slev. K tomu byla by také oprávněna bez ohledu na uvedené ustanovení Šu 19 poj. podm. již dle Šu 1435 obč. zák. Tento právní názor jest také v souladu s obchodními zvyklostmi v pojišťovacím oboru, jak je znalci potvrdili, a s ustanovením Šu 23 (5) poj. řádu, jež ovšem dosud nebylo ještě uvedeno v platnost. Jest tudíž žalovaná strana povinna navrátiti (doplatiti) straně žalující onu částku, o kterou pod titulem slevy za dlouholeté pojištění zkráceny byly jednotlivě premie a oč tedy při nastalém předčasném zrušení smluv byla by obohacena, jinými slovy musí žalovaný doplatiti onen obnos, o který byly by premie výše vyměřeny bývaly, kdyby smlouvy uzavřeny byly původně jen na tu dobu, po kterou skutečně trvaly. O d v o l a c í s o u d napadený rozsudek potvrdil. D ů v o d y: Nesprávné právní posouzení shledává odvolatelka v posouzení její námitky promlčení žalobního nároku. Podle ustanovení Šu 5 pojišťovací smlouvy zruší prý se smlouva pojišťovací a pojistitel ztratí nárok na zaplacení pojišťovací úplaty. Neopodává-li žalobu nejdéle do jednoho roku. To prý platí nejen o premiích, původně stanovených, nýbrž i o snížených dlouholetým rabatem. Při tom však odvolatelka přehlíží, že jednorozční promlčecí lhůta počíná běžeti od toho okamžiku, kdy smlouva pojišťovací byla zrušena, t. j. od 25. května 1923, poněvadž se jedná v tomto případě o nárok na vrácení původně povolené slevy za dlouholeté pojištění. Do dne žaloby, t. j. 6. prosince 1923, nárok žalobní tedy promlčen není. Kromě toho znění Šu 5 pojišťovací smlouvy nasvědčuje tomu, že jednorozční lhůta promlčecí pro uplatňovaný právě nárok na vrácení dlouhodobého rabatu neplatí. Odvolatelka vytýká dále napadenému rozsudku pod zorným úhlem uplatňovaného odvolacího důvodu nesprávného právního posouzení, že jest nesprávným názor napadeného rozsudku, čerpaný ze znaleckého posudku, že se jedná o slevy z pojistného, které byly povoleny žalované jen vzhledem a za podmínkou uzavřené dlouholeté pojišťovací smlouvy. Výklad pojišťovací smlouvy jest prý věcí soudu a nikoliv znaleckého posudku. Také v tomto směru shledává odvolací soud výtku napadenému rozsudku činěnou neopodstatněnou, a to nejspíše v úvaze té, že ustanovením Šu 19 pojišťovací smlouvy jest nárok žalobkyně na vrácení původně povolené slevy za dlouholeté pojištění odůvodněn, nýbrž také proto, že znalci prohlásili za všeobecnou obchodní zvyklost, že pojištěnec má v případě předčasného rozvazování pojišťovací smlouvy navrátiti požívanou slevu dobovou, a konečně také proto, že žalovaná byla by o obnos původně povolené slevy vzhledem k předčasnému zrušení smlouvy obohacena. Jest tedy nárok žalobkyně na vrácení tohoto obnosu, kterým by žalovaná byla bezdůvodně obohacena, odůvodněn i ve smyslu ustanovení Šu 1435 obč. zák.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Stanovisko žalované o promlčení žalobního nároku není správné. Ať již jednorozční lhůta, stanovená v Šu 5 odst. 5 všeobecných pojišťo-

vacích podmínek, jest lhůtou promlčecí nebo propadnou, nikdy se na tento spor nevztahuje, protože § 5 jedná o průtahu v placení premii, kdežto v tomto sporu jde o doplacení t. zv. premiového rabatu, tedy o nárok, který pojistiteli nevznikl již splatností té které premie, nýbrž teprve předčasným zrušením pojišťovací smlouvy, jež se stalo dne 25. května 1923, takže do dne žaloby, t. j. do 6. prosince 1923 nárok žalobní, který jest pokládati za nárok na smluvní splnění a který podléhá tudíž tříletému promlčení podle §u 19 poj. zák. ze dne 23. prosince 1917, čís. 501 ř. zák. promlčen nebyl (viz také Hermann-Otavský str. 329). Že by promlčecí lhůta pro nějaký majetkový nárok dříve začala běžeti, než nárok vznikl, nebude zajisté ani dovolatelka tvrditi. Naproti tomu nelze souhlasiti s odvolacím soudem, pokud jde o výklad §u 19 všeob. poj. podm. V tom směru dlužno předeslati toto: Žalující pojišťovna domáhá se zaplacení doplatku na smluvené premie, neboli t. zv. premiového rabatu, protože pojišťovací smlouvy ujednány byly na delší řadu let, protože se zřetelem k této smluvní době poskytnuty byly žálované straně slevy z premii a protože smlouvy předčasně, t. j. před dobou pro jejich trvání ujednanou, byly zrušeny. Pro takový případ vyhraňuje ovšem § 23 (5) poj. zák. ze dne 23. prosince 1917, čís. 501 ř. zák., pojistiteli nárok na doplacení toho, oč by premie byly vyměřeny výše, kdyby byly bývaly smlouvy uzavřeny jen pro dobu, po kterou vskutku trvaly. Avšak tento předpis náleží mezi normy pojišťovacího zákona s odsunutou účinností (§ 168 (1) cit. zák. ve znění vlád. nař. ze dne 9. prosince 1919, čís. 652 sb. z. a n.), takže ho na tento spor použití nelze a to ani přímo, ani obdobně, ježto jde o poměr založený před působností nového zákona. Dlužno tedy zkoumati, zda žalobní nárok jest odůvodněn smluvní vůlí stran, zejména všeobecnými pojišťovacími podmínkami, které tvoří součást smlouvy. V tom směru jest dáti za pravdu dovolatelce a naopak nelze souhlasiti s odvolacím soudem, že nárok žalobkyně na doplatek původně povolené slevy jest odůvodněn již v §u 19 všeob. podm., který zní: »Ve případě zrušení pojišťovací smlouvy vrátí se premie v poměru doby, počínajíc od zrušení smlouvy, a při tom za základ se položí onen obnos, který se podává za jeden pojišťovací rok po srážce slevy, která při počátku pojištění snad pro víceletou smluvní dobu byla poskytnuta.« Toto smluvní ustanovení upravuje jen povinnost pojistitelovu vrátiti premii, která byla zaplacená i pro dobu, sběhlou po zrušení smlouvy a to v poměru dob uplynulých před zrušením a po zrušení smlouvy. Za základ při tom (t. j. při výpočtu částky, kterou jest vrátiti) běře se obnos roční premie, ale nikoli plný, nýbrž zmenšený o slevu, která snad při počátku pojištění s ohledem na víceletou pojistnou dobu byla poskytnuta. Více z tohoto smluvního ustanovení vyčísti nelze, zejména z něho vyvoditi, že by pojistitel byl oprávněn, žádati doplatek všech oněch slev, které za předcházející léta až do dne zrušení smlouvy byl pojistníkovi poskytl. To možno v tomto případě tím méně, ježto pojistník neměl zaplacený ani splatné premie do dne zrušení smluv, takže nebylo co mu vraceti. Ustanovení §u 19 pojišť. podm. obsahuje jen povinnost pojistitele na vrácení přeplatku, nikoliv jeho nárok na doplatek. Přes to však nemůže míti

dovolání úspěchu, protože přisvědčiti jest daším důvodům napadeného rozsudku, pokud se opírají o všeobecnou obchodní zvyklost. Žalující pojišťovací společnost jest obchodníkem podle čl. 271 čís. 3 obch. zák., rovněž pojistník jest obchodníkem a náleželo pojištění jeho podniku proti škodám věcným k provozu jeho živnosti (čl. 273 obch. zák.). Dlužno tu tedy použití čl. 279 obch. zák., podle něhož jest v ohledu významu a účinku jednání a opomenutí a vůbec v ohledu obsahu vůle smluvních stran hleděti ke zvyklostem a obyčejům platným v obchodním styku. Oba nižší soudy přijaly podle seznání znalců za dokázáno (§ 271 c. ř. s.), že ve všech případech, žalobou uplatňovaných, šlo o skutečný rabat za dlouhodobé pojištění a že jest všeobecnou zvyklostí obchodní, že pojistník při předčasném rozvázání pojišťovací smlouvy má nahraditi (správně doplatiti) povolenou jemu slevu dobou, protože pojistitel tuto slevu poskytuje právě jen se zřetelem k víceletému trvání smlouvy. Taková všeobecná obchodní zvyklost jest důležitým zdrojem pro výklad vůle stran, protože nutno podle čl. 278 obch. zák. hleděti ke všem okolnostem, které podle pravidel věrnosti a víry v obchodním styku jsou pro skutečnou vůli stran důležitý. Právem v tom směru usoudily oba nižší soudy, že pravou vůlí stran a předpokládanou smluvní podmínkou bylo, by slevy z premií byly poskytnuty jen při dlouholetém trvání smlouvy a že tedy při předčasném jich zrušení jest slevu na premie v poměru k době, která do zrušení skutečně uplynula, doplatiti. Vždyť pojišťovací společnost, povolivši premiový rabat jen z důvodu dlouhodobého pojištění, nebyla by jej povolila buď vůbec nebo ne v té míře, kdyby smlouva hned od původu byla bývala uzavřena jen na dobu, po kterou skutečně trvala, nebo kdyby byla věděla, že právní nástupce pojistníkův smlouvy předčasně zruší. Za tohoto stavu věci není třeba zkoumati, zdali bylo by lze na tento případ použití také předpisu §u 1435 obč. zák., o bezdůvodném obohacení.

Čís. 4714.

Odpůrčí nárok předpokládá bezvýslednost exekuce na veškeré jmění dlužníkovu, ale jen na takové, jež jest pro věřitele dosažitelno.

(Rozh. ze dne 19. února 1925, Rv II 887/24.)

Žaloba, již domáhala se žalobkyně, by byla prohlášena vůči její vykonatelné pohledávce bezúčinnou smlouva, již uzavřela žalovaná s dlužníkem žalobkyně, byla o b ě m a n í ž š í m i s o u d y zamítnuta. N e j - v y š š í s o u d zrušil rozsudky obou nižších soudů a vrátil věc prvnímu soudu, by o ní dále jednal a ji znovu rozhodl.

D ů v o d y:

Odvolací soud schválil názor prvního soudu, že odpůrčí nárok jest již z toho důvodu vyloučen, protože žalobkyně nežádala o exekuci na